

Το βαμβάκι

Ιστορικά στοιχεία

Στην Ελλάδα, η πρώτη καλλιέργεια του βαμβακιού πραγματοποιήθηκε στην Ηλεία τον 20 αιώνα Π.χ. και αργότερα επεκτάθηκε και σε άλλες περιφέρειες, με το όνομα Βύσσος, γι' αυτό και τα υφάσματα που κατασκεύαζαν τα ονόμαζαν Βυσσινά.

Το βαμβάκι στην Ελλάδα το έφεραν οι στρατιώτες του Μ. Αλεξάνδρου από τις μακρινές Ινδίες. Ο Ηρόδοτος, ο πατέρας της ιστορίας, γύρω στα 445 Π.χ. έγραφε: «Στην Ινδία φυτρώνουν άγρια δένδρα που παράγουν μαλλί πιο ωραίο και πιο εκλεκτό από το μαλλί του προβάτου και από τα δένδρα αυτά οι Ινδοί εξασφαλίζουν τα ρούχα τους».

Εκτός από την Ινδία, από πολύ παλιά, αναπτύχθηκε η καλλιέργεια του βαμβακιού στην Κεντρική και Νότια Αμερική. Ο Κολόμβος, στο πρώτο του

ταξίδι στο Νέο κόσμο αναφέρει ότι στο πρώτο νησί του συμπλέγματος Μπαχάμες οι ιθαγενείς τους έδωσαν μαζί με άλλα δώρα και κουβάρια από βαμβακερό νήμα. Επίσης χρησιμοποιούσαν κούνιες και άλλα είδη φτιαγμένα

από βαμβακερό σχοινί.

Η μετονομασία σε βαμβάκι πραγματοποιήθηκε κατά τα χρόνια του Ιουστινιανού , ενώ τον 60 αιώνα μ.Χ. συμπεριελήφθη και στην Ιουστινιάνειο Νομοθεσία. Κατά τη βυζαντινή εποχή το βαμβάκι είχε διαδοθεί σε ολόκληρη τη χώρα και στη συνέχεια στη διάρκεια της Τουρκοκρατίας εξαπλώθηκε σε πολλές περιοχές ως τα Αμπελάκια, τον Τίρναβο, την Αγιά και τις Σέρρες. Παράλληλα την ίδια εποχή η Μακεδονία, η Θεσσαλία, η Κρήτη και τη Λήμνος ανέπτυξαν εξαγωγική δραστηριότητα. Στη Δυτική Ευρώπη το βαμβάκι

παρέμεινε άγνωστο για πολλούς αιώνες και έγινε αργότερα γνωστό από τους Άραβες μέσω της Ισπανίας.

Το 1911 το βαμβάκι καλλιεργείται σε 90.500 στρέμματα με μέση στρεμματική απόδοση 52 κιλά. Κατά τη δεκαετία του '80 η καλλιέργεια βάμβακος αναπτύχθηκε σημαντικά στην Ελλάδα.

Η Ελληνική νηματουργία καλύπτεται από την εγχώρια παραγωγή βάμβακος, ενώ σημαντικές ποσότητες κατευθύνονται στο εξωτερικό και κυρίως προς τις Τρίτες χώρες. Το βαμβάκι αποτελεί ένα ιδιαίτερος συναλλαγματοφόρο προϊόν, ενώ η Ελλάδα συγκαταλέγεται ανάμεσα στις 10 μεγαλύτερες βαμβακοπαραγωγικές χώρες του κόσμου και στις πρώτες θέσεις της Ευρώπης.

Στην Ηλεία, τη δεκαετία του '70, πολλές οικογένειες ασχολήθηκαν με το βαμβάκι και είχαν σημαντικά οικονομικά οφέλη. Συνήθως στις καλλιέργειες αυτές δούλευε όλη η οικογένεια και δεν

Βαμβακοφυτεία στη Γαστούνη το 1970

χρειάζονταν πολλοί εργάτες. Το μάζεμα γινόταν τόσο από τα μεγάλα όσο και από τα μικρά μέλη της οικογένειας και το βαμβάκι το φύλαγαν σε άδεια δωμάτια των σπιτιών τους ή σε αποθήκες μέχρι να το πουλήσουν.

Το φυτό - βαμβάκι

Το βαμβάκι είναι γένος Αγγειόσπερμων Δικοτυλήδωνων φυτών που ανήκει στην τάξη Στυλοφόρα, οικογένεια Μαλβίδες (Malvaceae). Η επιστημονική του ονομασία είναι Γοσσύπιο. Στη φύση είναι γνωστά 26 είδη βαμβακιού είναι ιθαγενή των τροπικών περιοχών της Ασίας και της Αφρικής και ανήκουν σε 6

διαφορετικούς γενότυπους. Μερικά από αυτά είναι θαμνώδη ή δενδρώδη φυτά, ενώ άλλα μονοετή ποώδη, που καλλιεργούνται σε ψυχρές σχετικά περιοχές.

Το ριζικό σύστημα των καλλιεργούμενων βαμβακιών φθάνει σε βάθος μέχρι και 2 μέτρα. (συνήθως όμως δεν προχωρεί πάνω από 60 cm). Ο βλαστός του βαμβακιού παρουσιάζει μικρότερη ή μεγαλύτερη διακλάδωση, ανάλογα κυρίως με την πυκνότητα σποράς. Η κύρια ρίζα του βαμβακόφυτου προχωρεί κατακόρυφα προς τα κάτω και για αρκετές ημέρες δεν σχηματίζει καμία διακλάδωση. Η ανάπτυξη της γίνεται πολύ γρήγορα.

Στους 180⁰ C μεγαλώνει 0,9 mm την ώρα και στους 220⁰ C 1,25 mm. Οι δευτερεύουσες ρίζες αρχίζουν συνήθως να σχηματίζονται όταν η κύρια ρίζα αποκτήσει μήκος 12 cm περίπου. Από τις δευτερεύουσες ρίζες, που διακλαδίζονται και ξανά διακλαδίζονται πολύ, σχηματίζονται τριτεύουσες κ.λ.π ρίζες. Το νερό και τα θρεπτικά συστατικά το φυτό τα παίρνει από το έδαφος με απειράριθμα ριζικά τριχίδια που είναι μονοκύτταρα.

Καλλιέργεια και προϊόντα.

Για να αναπτυχθεί το βαμβάκι με επιτυχία σε μια περιοχή χρειάζεται η διάρκεια της καλλιεργητικής περιόδου να είναι τουλάχιστον 180 έως 200 ημέρες. Το βαμβάκι χρειάζεται ικανοποιητική υγρασία και άφθονη ηλιοφάνεια.

Το βαμβάκι είναι φυτό της θερμής εποχής, και είναι ιδιαίτερα απαιτητικό σε θερμοκρασία. Οι πρώιμοι παγετοί του φθινοπώρου και οι όψιμοι της άνοιξης καθορίζουν τα όρια καλλιέργειας του βαμβακιού. Οι πιο ευνοϊκές συνθήκες για την ανάπτυξη του είναι μέτρια άνοιξη, (δηλαδή ούτε πολλή ζέστη ούτε πολύ κρύο, με ελαφρές αλλά συχνές βροχοπτώσεις, ζεστό και υγρό καλοκαίρι και φθινόπωρο ξηρό και δροσερό. Βροχερός καιρός, όταν ανοίγουν τα καρύδια, καθυστερεί την ωρίμανση, διακόπτει τη συλλογή και προκαλεί ζημιές στις ίνες

του βαμβακιού.

Αναπτύσσεται καλά στα μετρίως γόνιμα εδάφη. Τα καλύτερα εδάφη είναι τα αργιλοαμμοπηλώδη που έχουν αρκετή οργανική ουσία και μέτριες ποσότητες αζώτου, φωσφόρου και καλίου.

Η καλύτερη εποχή σποράς του βαμβακιού στη χώρα μας είναι το χρονικό διάστημα από τις αρχές Απριλίου ως και τις πρώτες ημέρες του Μαΐου. Πιο πρώιμα σπέρνεται στις νοτιότερες περιοχές και πιο όψιμα στις Βόρειες. Για να σπαρθεί το βαμβάκι πρέπει το έδαφος σε βάθος 5 περίπου εκατοστόμετρα να έχει θερμοκρασία 15 C. Χαμηλότερες θερμοκρασίες καθυστερούν το φύτευμα και ο σπόρος ή το νεαρό φυτάριο υφίσταται ζημιές από μύκητες ή από διάφορα άλλα αίτια.

Το μεγαλύτερο μέρος των καλλιεργούμενων εκτάσεων σπέρνεται με σπαρτικές μηχανές. Η σπορά με μηχανές παρουσιάζει σοβαρά πλεονεκτήματα, όπως οικονομία σπόρου, δυνατότητα χρησιμοποίησης σκαλιστηριού ή φρέζας για την καταπολέμηση των ζιζανίων, ευκολία στην άρδευση και συγκομιδή.

Το βαμβάκι είναι καλλιέργεια που δεν εξαντλεί το έδαφος σε θρεπτικά συστατικά. Στη χώρα μας το μεγαλύτερο μέρος των καλλιεργούμενων εκτάσεων ποτίζεται. Ο αριθμός των ποτισμάτων υπό τις ελληνικές συνθήκες, κυμαίνεται μεταξύ 3 και 7. Η άρδευση γίνεται με τη

μέθοδο της κατάκλισης, των αυλακών (ροή) ή της τεχνητής βροχής ή της άρδευσης με σταγόνες. Η συλλογή του βαμβακιού γίνεται είτε με το χέρι είτε με μηχανές.

Προϊόντα

Μετά τη συγκομιδή, το σύσπορο βαμβάκι μεταφέρεται στα εκκοκκιστήρια, όπου γίνεται ο αποχωρισμός των ινών από τον σπόρο. Η σχέση μεταξύ ινών και σπόρου είναι 1 προς 2. Ένα μεγάλο μέρος από την ελληνική παραγωγή βαμβακιού καταναλίσκεται από τις ελληνικές βιομηχανίες για την κατασκευή νημάτων και βαμβακερών υφασμάτων.

Το υπόλοιπο εξάγεται σε διάφορες χώρες κυρίως υπό τη μορφή νημάτων.

Υπολογίζεται ότι το βαμβάκι έχει περισσότερες από χίλιες διαφορετικές χρήσεις. Η κατασκευή υφασμάτων έρχεται πρώτη σε σχέση με τις άλλες χρήσεις του. Η ίνα του βαμβακιού αποτελεί την κυριότερη κλωστική ύλη της υφαντουργίας. Από το σπόρο του βαμβακιού εξάγεται λάδι, το οποίο χρησιμοποιείται στη βιομηχανία, και ως επιτραπέζιο.

Το βαμβάκι, μαζί με τη σόγια και την αραχίδα, είναι τα τρία κυριότερα ελαιούχα φυτά. Τέλος, μετά την εξαγωγή του λαδιού απομένει ο βαμβακοπλακούντας, η γνωστή βαμβακόπιτα, που αποτελεί χρήσιμη τροφή για τα ζώα.